

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АВСТРІЙСЬКОГО ТА ШВЕЙЦАРСЬКОГО ВАРІАНТІВ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Барабаш О. Ю.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник - ст. викладач Дегтярьова Л. І.

Утворення варіантів мови є одним із часткових проявів загальної фундаментальної властивості мов – їх варіативності, що уможливило функціонування мови як засобу людського спілкування, мислення, вираження і об'єктивації проявів життя .

Мовний варіант – це форма існування поліваріантної мови, що зберігає основні компоненти вертикального членування – літературна, розмовна мова, діалекти, із перехідними проміжними шарами. У розвинутій мові діалектично поєднуються її національні та інтернаціональні якості. Кожна мова обслуговує певну історичну спільність людей (плем'я, народність, націю) і разом з тим є одним із різновидів мови людства в цілому. Вони є не лише територіально варіативними (що властиво більшості мов і є лінгвістичною універсалією), а саме національно (і національно-державно) негомогенними. Німецька мова складає кореляційну ієрархію, до якої входять часткові мікросистеми (німецька у ФРН, австрійський, швейцарський варіант і т.п.) [2, 11].

Розподіл загальнонімецької мовної спільноти на кілька мовленнєвих, комунікативних, підкріплених довготривалим екстралінгвістичним історичним досвідом, суспільним буттям, призив до формування окремих національних культур, а згодом і до диференціації однієї мови на національні варіанти [2, 99].

Зрозуміло, що зі зміною і розвитком національної культури не могла не змінитися й мова. Як бачимо, одна мова не завадила формуванню різних національних світоглядів. У випадку з австрійським варіантом не можна не зважати також і на дію суто лінгвістичних чинників - особливостей південнонімецьких діалектів та унікальних мовних контактів і взаємовпливів, передусім слов'янських. Саме тому національні особливості австрійського та швейцарського варіантів найяскравіше маніфестуються семантичною стороною мовних одиниць. Перш за все це стосується лексики. Лексична своєрідність німецької літературної мови Австрії охоплює всі її сфери і основні тематичні групи. Політичну частину такої лексики складають слова, що відносяться до області офіційної, канцелярсько-ділової мови. Так, від слова *abgängig*, яке в австрійському вживанні означає не лише відоме і в німецькій *зниклий (товар, вантаж)*, але й « той, який не повернувся додому, зникла (людина), в канцелярській мові використовується складний іменник *die Abgängigkeitsanzeige* в значенні *повідомлення про зникнення* [1, 67].

Для визначення *кислих сортів вишень* в німецькій мові існують назви: *die Sauerkirsche* і *die Weichsel*, тоді як в Австрії найбільш розповсюджена

інша назва – *die Weichsel*. З двох відомих в німецькій назв певного сорту *сыру* (швейцарського) – *der Schweizer Käse* і *der Emmentaler* в Австрії частіше вживається друге – *der Emmentaler* (3). Клецьки, кнелі, фрикадельки та інші вироби подібного типу австрійці називають *Knödel*. Це слово повністю відповідає німецькому *Klöße* та зустрічається в назвах багатьох традиційних австрійських страв. Іменник *die Fleckerlsuppe* відповідає німецькому *die Nudelsuppe* і має значення *лануа* (3). Те саме спостерігається в наступних парах слів : *Beiried* (*Roastbeef* (постбіф)), *Eierschwammerl* (*Pfifferlinge* (яєчня)), *Faschiertes* (*Hackfleisch* (отбивная)), *Fisolen* (*grüne Bohnen* (зелені боби)) (3).

Існують розбіжності в лексиці німецької та швейцарської кухні: *ein Coki/Goggi* (*Cola*(кола)), *Dessert* (*Nachtsch*(децепт)), *Kaffeerahm* (*Kaffeesahne*(вершк)), *Poulet* (*Brathähnchen*(смажене курча)), *Mähl* (*Mehl*(мука)), *Wiisswii* (*Weisswein*(біле вино)).

Німецька літературна мова Швейцарії має національно – детерміновані риси на всіх системних рівнях. Швейцарська своєрідність німецької літературної мови визначається в першу чергу збереженням у ній ареальних, південнонімецьких мовних рис, спільних не тільки для решти алеманнської мовної області, але і для австрійського, баварського і швабського ареалів. Серед лексичних гельвецизмів, тобто швейцарсько позначених слів німецької літературної мови, значну частину складають одиниці діалектного походження, що частіше за все визначається умовами номінації національних реалій, предметів та явищ повсякденної дійсності, життя та побуту швейцарців [1, 153-154]. Поряд з цим в літературній мові Швейцарії з'явилися різні лексичні одиниці для позначення реалій, пов'язаних з особливостями державного, суспільно-політичного, економічного і культурного розвитку країни (*der Stimmburger - Schweizerburger* швейцарський підданий, громадянин).

Національний варіант здатен виконувати усі функції стандартної мови. Головна властивість національного варіанту – його суспільна функція. У самостійному національному утворенні він використовується як мова викладання у школах, мова масмедіа і мистецтва, в офіційному діловодстві, видавничій справі, тобто охоплює всі сфери суспільного життя, фактично і юридично прирівнюється до стандартної мови. Саме діалектика загального і особливого зумовлює виконання національним варіантом таких специфічних функцій як ідентифікуюча, об'єднавча, престижна, еталонна, а також конкуруюча функція, бо як свідчать приклади наведені в роботі, в мовленнєвій релізації відбувається постійне суперництво і паралельне живання австрійської, швейцарської та загальнонімецької норм.

1. Домашнев А. И. Очерк современного немецкого языка в Австрии. М.: Высшая школа, 1990.- 180с.
2. Швейцер А. Д. К вопросу о типологии национальных вариантов языка // Типология сходств и различий близкородственных языков. К.: 1988. -185 с.

3. Австрийская кухня. [Електронний ресурс] /Журнал - 2007.- № 3. С.16.-
Режим доступу до журн.: http://www.holidaym.ru/austria/kitchen_austria.php.

Барабаш, О.Ю. Лексико-семантичні особливості австрійського та швейцарського варіантів німецької мови [Текст] / О.Ю. Барабаш; наук. кер. Л.І. Дегтярьова // Перекладацькі інновації : матеріали Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, Суми, 25-27 листопада 2010 р. / Ред. кол.: С.О. Швачко, І.К. Кобякова та ін. — Суми : СумДУ, 2010. — С. 33-35.